



Karen Vedel

”Herefter er jeg definitivt holdt op som danser...”

“Herefter er jeg definitivt holdt op som danser...”

*Mindeord om danser, koreograf og filminstruktør
Jytte Kjøbek Jorn (15.11.1943-04.07.2024)*

Af Karen Vedel

Jytte Kjøbek var pioner i en periode af scenekunstens historie i Danmark, hvor dét at vælge dansen til var en daglig beslutning, der havde omkostninger.

Jytte har i sit testamente givet mig ansvaret for at beslutte, hvad der skal ske med hendes bøger og de dokumenter vedrørende dans og dansk dansehistorie, der findes i hendes personlige arkiv. Blandt papirerne finder jeg den maskinskrevne original til en artikel med overskriften “3 dage i en arbejdsløs dansers liv”. Teksten, som dækker dagene 10.-13. maj 1987, beskriver en tilværelse, der er alt andet end lediggang. Den er nedfældet på et tidspunkt, hvor Jytte endnu engang befinder sig i ulønnede prøver, denne gang i opløbet til herboende koreograf Ralph Grants forestilling til Festival Ny Dans på Folketeatret. Hun er bekymret for fremtiden. Med udsigt til småjobs, som forventeligt vil kræve tre måneders arbejde men kun udløse 10 dages løn, gør hun status: Der er to udestående projektforslag hos Teaterrådet og en ansøgning undervejs om forskningsmidler til et projekt, der indebærer indsamling af materiale om danseforestillinger og et fællesnordisk dansesymposium. Hun tvivler imidlertid på, at noget af det vil opnå støtte, og skriver: “Men jeg kan jo også rejse væk”. Dagene består desuden af fysiske møder, brevkorrespondancer og telefonsamtaler med kolleger om igangværende og fremtidige samarbejder – foruden en prøve med dansere på en koreografi, hun selv er undervejs med. Der er også et nedslående møde på bistandskontoret om akut hjælp til dækning af underskud på kontoen til månedlige udgifter, efterfulgt af forsøg på at overtale DR til at fremskynde betaling for arbejde udført hhv. én og to måneder tidligere. Honoraret er for længst blevet trukket i A-kassens udbetaling af understøttelse, og den

manglende indtægt har skabt hul i beholdningerne. Bistandskontoret afviser med henvisning til, at Jyttes mand, Klaus Jorn, ejer en naturgrund. “Vil de have jeg skal spise græs?”, funderer hun.

Jyttes professionelle baggrund består af ni års akademiske studier, som førte til en cand.mag. i dansk og gymnastik fra Københavns Universitet i 1971. Hun arbejdede efterfølgende syv år som adjunkt ved Det Frie Gymnasium, hvorefter hun valgte at fokusere 100% på dansen. Hendes dansebaggrund forbinder vigtige strømninger i det forrige århundredes europæiske dansehistorie. Den blev indledt i midten af 1960'erne hos dansepædagog Lisa Lønquist, der var uddannet ved Asta Mollerups Balletskole i København med stærk inspiration fra den tyske koreograf Kurt Jooss. Interessen for dans blev fulgt op under studierne på Danmarks Højskole for Legemsøvelser og fortsat i stilarter indenfor *modern dance* efter amerikanske dansekunstnere som Martha Graham, Doris Humphrey og Merce Cunningham.

Det første job som danser var med den amerikanske koreograf Diane Blacks Creative Dance Theatre i slut 1960'erne. I 1972 var hun medstifter af det kollektivt ledede kompagni Living Movement sammen med Randi Patterson, Graziella Hsu og Fran Turner. Living Movement kom til at tegne sig stærkt blandt de første moderne dansegrupper i Danmark. Gruppen udmærkede sig ikke mindst ved at skabe værker med ny musik af komponister som Kenneth Knudsen, Svend Aaquist-Johansen og Hans Abrahamsen. Living Movement turnerede desuden flittigt i Norden. Jytte bidrog som danser og medskaber af kollektive koreografier.

I 1981 forlod hun imidlertid gruppen til fordel for ansættelse som danser i 3 *dansbilleder*, et samarbejde mellem Marie Lalander og Kirsten Dehlholm med musik af bl.a. Birgit Alsted og Per Nørgård. Da Marie Lalander det efterfølgende år stiftede Corona Danseteater, var Jytte med og skabte i den forbindelse værkerne *Lys Længsel*, *Pergament* og *Gejrfuglen*, som alle havde nyskrevet musik af komponister fra Norden. Parallelt hermed koreograferede hun *Endnu en Midsommer* (1983) til Høvikballetten, den på daværende tidspunkt mest fremtrædende gruppe inden for moderne dans i Norge. Koreografien, der

tog afsæt i Edvard Munchs kvindeportrætter, blev vist på Munch museet i Oslo og på turné.

På dansk jord fik Jytte opgaver for gruppeteatre som Jomfru Ane Teatret, Mammutteatret, Boldhusteatret og TeaterBLIK under kunstnerisk ledelse af Gertrud Exner. Som koreograf i eget regi yndede hun samarbejdet med især billedkunst og ny musik (bl.a. Marianne Hesselbjerg i 1987 og 2006; Dan Marmorstein og Lone Høyer Hansen i 2011). I 1992 etablerede hun foreningen SPOR-nydans (senere SPORdans) som ramme om dels koreografiske samarbejder dels forelæsningsrækker og artikler om krop og bevægelse. Med årene blev foreningen udvidet til også at fungere som platform for andre danse-kunstneres aktiviteter. Selv fortsatte Jytte med at tilegne sig nye færdigheder, f.eks. ved deltagelse i et 1-årigt kursus i koreografi udbudt af koreograf og pædagog Bodil Genkel – og i skuespiltræning ved medlemmer af Odin Teatret. Sidstnævnte kom hende til gode ved hendes medvirken i TV-produktioner og film (af bl.a. Jytte Rex, Simon Staho og Gry Raaby). Hun var desuden blandt de første til at dygtiggøre sig indenfor genren videodans. Hendes to første videoværker, *Mursegjere* og *Danse Sacré et Danse Profane*, blev begge vist på DR i 1997. Et senere ønskeprojekt var *Hav under Hud* (2004), der blev filmet i Jyttes yndlingshabitat: klitterne ved kysten i Vendsyssel. Filmen havde bl.a. skuespilleren Baard Ove og danser og koreograf Camilla Stage på rollelisten.

I 2005 fulgte et samarbejde med arkitekt Helle Brabrand om videoen *space-body actual virtual* (2005), som var værkdelen af et pionerprojekt inden for kunstnerisk forskning på Kunstakademiets Arkitektskole. Her var hun igen med i forreste linje.

Mit eget kendskab til Jytte går tilbage til 1975, hvor jeg flyttede til København og fandt frem til LM efter et tip fra Helle Arnfred, der var mangeårig veninde med Jytte og tilbagevendende havde inviteret hende til Herning Højskole som gæsteunderviser. Jytte blev også min varme og vidende danseveninde – altid optaget af kunstneriske projekter, altid levende interesseret i sine omgivelser og som få opdateret om udstillinger, koncerter og forestillinger. Hendes trang til musisk udfoldelse kom ud over dansen til udtryk i croquis-tegning, kollager

og fine papirklip, foruden strikning, syning og vedvarende forsøg på at lære sig at spille cello. I privaten i Laksegade diskuterede vi kunst, dans og nye ideer til forestillinger, foredrag og andre aktiviteter – og vi var følgesvende på smårejser til bl.a. Paris, Reykjavik, Oslo og Helsinki. Det blev også til besøg på Museum Jorns arkiv i Silkeborg i 2011 for at se nærmere på libretto, noter og breve omhandlende den aldrig realiserede, abstrakte Jorn-ballet *Stjern Ajis*, der involverede kollegaen Jørgen Nash, komponisten Niels Viggo Bentzon, forfatteren Jens August Schade og koreografer/balletdansere Børge Ralov og Svend Aage Larsen. Vores bestræbelser på at hente balletten frem fra gemmerne strandede i forarbejdet, da jeg blev ansat på Københavns Universitet.



Jytte Kjøbek i Sara Hammings forestilling *Sociale skulpturer* (Astrid Noacks Atelier 2010). Fotograf: Sara Hamming.

Jytte var en fin koreograf, en stærk danser og en unik personlighed. På scenen besad hun en udstråling og et nærvær, der gjorde hende eftertragtet langt op i årene. Hendes særlige blanding af erfaring, karisma og femininitet betød da

også, at mange yngre koreografer og iscenesættere benyttede hende i deres forestillinger, f.eks. Anders Christiansen/stilleben (1999 og 2001), Pernille Garde (2001), Kasper Daugaard Poulsen (2007) og Sara Hamming (2009 og 2010). I en alder af 67 år lagde Jytte desuden krop til titelrollen i videokunstner Eva Kochs store særudstilling *SALAMBÔ* (2010) på Glyptoteket. Her dansede hun med en levende pytonslange på 30+ kg. Og tre år senere, da hun var fyldt 70, dansede hun solo i tre timer i streg i den koreanske billedkunstner Sora Kims udstilling *Three Foot Walking* (2013) på Charlottenborg.

Jytte og hendes livs ledsager Klaus Jorn solgte i 2014 deres lejlighed og flyttede til det lille hus i klitterne i Løkken, som Klaus havde arvet efter sin mor. Jeg troede, det blot var for sommeren, men tog fejl. Her fortsatte Klaus med at ryge på sin pipe og spille klarinet til sine elskede jazzplader. Jytte underviste i dans i klitterne og på stranden, læste, tegnede og drømte om nye projekter. Deres radius og sociale berøringsflade blev mindre, og afstanden lagde begrænsninger på hyppigheden af vores kontakt. Jyttes demenssygdom betød desuden, at hendes evne til at orientere sig blev tiltagende hullet. Men selv da sproget svigtede hende, fremstod hun som et smukt og sensuelt menneske, en kunstner med en forfinet sans for former, farver og bevægelse, som var fuldstændigt integreret i hendes væsen og stærke personlighed. Jytte, som de sidste år var på et plejecenter i Vrå, overlevede Klaus Jorn med ganske få måneder. Begge er bisat fra Løkken Kirke.

I de efterladte dansepapirer finder jeg også et omfattende CV, udfærdiget inden de flytter fra København. Det meste er skrevet på computer og med små bogstaver. På side 3, lige efter *SALAMBÔ*, står der imidlertid i fede versaler:

**“HEREFTER ER JEG DEFINITIVT HOLDT OP SOM DANSER,
OG ØNSKER AT ARBEJDE UDELUKKENDE SOM KOREOGRAF
OG FILMINSTRUKTØR”.**

Men Jytte holdt aldrig op med at danse... og med blyant har hun da også tilføjet

“- *MED FORBEHOLD*”.



Jytte Kjøbeks liv i og bidrag til scenedansen i Danmark blev mindet på hendes 81-års fødselsdag d. 15.11.2024 ved et arrangement i Dansehallerne. Billedet viser et udsnit af den interimistiske udstilling med efterladte genstande, her bl.a. en hjemmestrikket træningsdragt og et fotografi af Jyttes fødder i sandet. Fotograf: Sara Hamming.

Karen Vedel, lektor i Teater- og Performancestudier, Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet. Publikationer bl.a. *En anden Dans* (2008), *Nordic Dance Spaces. Practicing and Imagining a Region* (red. 2014), *Moderne dans ...og efter* (2024). Forskningsleder af projekt "Viden i Bevægelse. Dans, krop, arkiv" (2023-2026).
